

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการบริหารการศึกษา
2. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา
3. การบริหารงาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน
4. การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
5. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ด้านความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายของการบริหารการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านทั้งคนไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการบริหารไว้
ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารคือ กระบวนการของ
การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ การควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกในองค์กร
และการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 6) ได้ให้
ความหมายว่า การบริหารคือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้
บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2542 : 1) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ กระบวนการทำงานกับคน และโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลง

Samuel C. Gerto (สวัสดิ์ ราชกุลชัย. 2542 : 3 อ้างอิงมาจาก Samuel C. Gerto. 1997 : 6) กล่าวว่า การบริหารมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นกระบวนการหรือชุดของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน
2. เป็นการมีส่วนร่วมและให้ความสนใจในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร
3. เป็นสิ่งที่สามารถบรรลุเป้าหมายโดยการทำงานร่วมกับคนจำนวนมาก รวมทั้งทรัพยากรต่างๆ ในองค์กร

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านยังได้ให้คำนิยามของการบริหารไว้ดังนี้ (จักรวาล พันธุ์ศิลา. 2549 : 9)

1. กระบวนการที่กลุ่มประสานงานกำหนดการปฏิบัติผ่านเป้าหมายโดยตรง (Masies and Douglas)
2. การประสานงานของทรัพยากรทั้งหมดผ่านกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุม (PDCA) เพื่อให้ได้รับตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Sisk)
3. กระบวนการทำงาน โดยผ่านสิ่งต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการใช้ประสิทธิภาพที่จำกัดของทรัพยากรในสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Kreitner)
4. การกำหนดสภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้คนปฏิบัติงานในกลุ่มขององค์กรที่เป็นทางการ (Koontz and O' Donnell)
5. กิจกรรมทั้งหมดที่มีคนหรือกลุ่มคนอาสาเข้าจัดทำเพื่อประสานกิจกรรมต่างๆ ในการติดตามหรือแสวงหาผลลัพธ์ ซึ่งไม่สามารถบรรลุโดยบุคคลใดๆ ได้ (Dollnelly, Gibson and Ivancevich)
6. การชักจูงการใช้ทรัพยากรขององค์กรในทิศทาง ซึ่งทำให้การบรรลุเป้าหมายขององค์กรเกิดประสิทธิภาพ (Patrick M. Wright and Raymond A. Noe)
7. ศิลปะหรือความชำนาญที่ถูกนำมาใช้โดยเชื่อมองค์ประกอบ 6 M's เข้าด้วยกัน ได้แก่ Manpower. Materials. Money. Methods. Machines and Morale. เพื่อกำหนดและบรรลุเป้าหมายขององค์กร (Keeling and Kallaus)

จากผู้ให้ความหมายของการบริหารของนักวิชาการ ดังกล่าว ข้างต้น สามารถสรุปได้ ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการ โดยใช้

กระบวนการวางแผนการใช้ทรัพยากร และเทคนิคอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทหมายถึง ทำตามบท คือ อากัรทำตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคล ตามตำแหน่งหน้าที่ที่มีอยู่ในขณะนั้น ผลที่ปรากฏตามลักษณะเป็น 2 ด้าน คือด้านบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation and Preferment)

ผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในสถานศึกษา เพราะว่าบทบาทดังกล่าวมี อิทธิพลต่อสถานศึกษาโดยส่วนรวม ความสำเร็จหรือล้มเหลวของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารเป็นสำคัญ ผู้บริหารเปรียบเสมือนหัวใจของหน่วยงาน ดังนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารมีมาก บทบาทหน้าที่ในที่นี้ มีผู้กล่าวไว้หลายแบบด้วยกัน ดังนี้

วันทนา เมืองจันทร์ (2543 : 11-15) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการทำงาน รู้วิธีนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษามาใช้พัฒนาการเรียนการสอน เป็นผู้นำทางวิชาการ
2. บทบาทในด้านดำเนินการ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จัดให้มีระบบสารสนเทศ การนิเทศภายใน ตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการพัฒนา
3. บทบาทในการปรับปรุงเสริมแต่งให้ก้าวหน้า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารทุกคนจะมีคุณธรรมประจำใจ ใจกว้าง ใจดี ใจเย็น ยิ้มแย้ม แจ่มใส เปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ผู้บริหารจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในการปฏิบัติงานทุกด้านรวมทั้งจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในการทำงานให้หมดไป
4. บทบาทในฐานะนักพูดที่มีศิลป์และนักฟังที่ดี ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการพูดเพื่อประสาน การพูดเพื่อให้ความรู้ การบรรยาย การสอน การนิเทศ การให้คำปรึกษา

การแนะนำ การแก้ปัญหา รวมทั้งทักษะการพูดเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การพูดเพื่อการกำกับติดตามประเมินผลการทำงาน และจะต้องฝึกการเป็นนักฟังที่ดี

5. บทบาทในฐานะผู้เข้าสังคมได้ดี ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะเข้าสังคมกับบุคลากร ครู อาจารย์ นักเรียน ประชาชน และชุมชนตลอดจนผู้นำทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม

6. บทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ร่วมงาน ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ตลอดตั้งแต่ให้ความรัก ความหวังดี ความเมตตากรุณา ความห่วงใยต่อสวัสดิภาพของบุคลากรในหน่วยงาน รวมทั้งให้เกิดริเริ่ม ยกย่องทั้งด้านความรู้ ความชำนาญต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา

7. บทบาทในการสร้างศรัทธาค่านิยม บทบาทนี้เกี่ยวกับการอุทิศเวลาให้แก่ทางราชการ เป็นผู้บุกเบิก และริเริ่มงานใหม่ ๆ สามารถทำงานได้ทุกเรื่องจนประสบความสำเร็จ และการรู้จักใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยเฉพาะการประพุดติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรอบข้าง โดยยึดคุณธรรมประจำใจ พร้อมสร้างค่านิยมขององค์กรให้คณะครู อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน

8. บทบาทนักริเริ่มและสร้างสรรค์ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จส่วนมากจะเป็นนัก ริเริ่มและสร้างสรรค์เพียรพยายามสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ได้แก่ การสนับสนุนและส่งเสริมสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ตลอดจนสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการบริหารการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

9. บทบาทในการเป็นนักเปลี่ยนแปลงและพัฒนา บทบาทผู้บริหารต้องใช้ความอดทนใช้จิตวิทยาสูงในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร โดยการเอื้ออำนวยต่อการทำงาน รวมทั้งการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การบริหาร

10. บทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จเป็นบุคคลที่มองการณ์ไกลกล้าเสี่ยงเพื่อความเจริญและเอาชนะอุปสรรค เพื่อพัฒนาสถานศึกษา โดยอาศัยความจับใจ ความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวไกล นำหน้าอยู่ตลอดเวลา

ส่วนเฮนรี มินสเบิร์ก (ธงชัย สันติวงษ์. 2543 : 76-77 ; อ้างอิงมาจาก Henry Mintzberg) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดบทบาท 10 ประการของนักบริหาร ซึ่งแยกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บทบาทในการติดต่อกับบุคคลอื่น
 - 1.1 เป็นตัวแทนของกิจการ
 - 1.2 เป็นผู้นำ

- 1.3 เป็นผู้ประสานกับฝ่ายอื่น
2. บทบาทในการสื่อข้อมูล
 - 2.1 เป็นผู้คอยติดตามข้อมูล
 - 2.2 เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูล
 - 2.3 การเป็น โฆษก
3. บทบาทในการตัดสินใจ
 - 3.1 การเป็นผู้ประกอบการ
 - 3.2 การเป็นผู้แก้ปัญหายุ่งยาก
 - 3.3 เป็นผู้แบ่งสรรทรัพยากร
 - 3.4 เป็นผู้เจรจาต่อรอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร สรุปได้ว่าผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. การบริหารงานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารงาน โรงเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนชุมชนที่จะต้องทำหน้าที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้ผลผลิต คือ ตัวผู้เรียนเองเป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ ภารกิจหลักของ โรงเรียน คือ การบริหารงานวิชาการ และมีภาระงานรอง คือ งานอื่นที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การบริหารงานของกระทรวง ศึกษาธิการตามแนว โครงสร้างใหม่ได้กำหนดให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบข่ายภารกิจการบริหารสถานศึกษา เป็น 4 กลุ่มงาน ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และ การบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 33-65) ซึ่งแต่ละงานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารวิชาการ ดังนี้

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 1.3 การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนการศึกษา
- 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การนิเทศทางการศึกษา
- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่นุคคณ ครอบครัว องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานงบประมาณ ดังนี้

- 2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 2.2 การจัดสรรงบประมาณ
- 2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผล

การดำเนินงาน

- 2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 2.5 การบริหารการเงิน
- 2.6 การบริหารบัญชี
- 2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานบุคคล ดังนี้

- 3.1 การวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง
- 3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- 3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 3.4 วินัยและการรักษาวินัย
- 3.5 การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไป

ขอบข่ายและภารกิจของการบริหารทั่วไป ดังนี้

- 4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.5 การจัดระบบบริหาร และพัฒนาองค์กร
- 4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหาร

ทั่วไป

- 4.8 การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การทำทะเบียนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน
- 4.11 การส่งเสริมและการประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอก

ระบบ และตามอัธยาศัย

- 4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- 4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.15 การส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.16 ประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่น
- 4.17 การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.18 งานบริการสาธารณะ
- 4.19 งานที่ไม่ระบุไว้ในงานอื่นๆ

จากภารกิจตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ในยุคการปฏิรูปการศึกษาเป็นการปรับเปลี่ยนกลุ่มงานจาก 6 กลุ่มงานเดิม มาเป็น 4 กลุ่มงาน ซึ่งประกอบไปด้วย งานบริหาร วิชาการ งานบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการจัดโครงสร้าง จัดองค์กร เพื่อรับผิดชอบตามภาระงานให้เกิดประสิทธิภาพ และทำให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

4. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้และประสบการณ์ชีวิตแก่เยาวชนและสมาชิกในชุมชน ในการศึกษาหาความรู้นั้น นอกจากโรงเรียนได้มีการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนยังศึกษาหาความรู้ได้จากแหล่งอื่นๆอีกมากมาย เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งดังกล่าวเหล่านี้มีมากมายหลากหลายในชุมชน โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการจัดตั้งในรูปแบบของสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า คณะกรรมการสถานศึกษา มูลนิธิและชมรมต่างๆ เป็นต้น (ฉัฐพงศ์ แก้วตาปี. 2543 : 36 - 37)

การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ กระบวนการดำเนินงานร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชนในการวางแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ซึ่งจะส่งผลสู่วัตถุประสงค์รวมของการดำเนินงาน คือ ให้ผลดีต่อนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 64 – 65) ได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไปโดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียน ครอบคลุมงาน 6 งาน ดังนี้

1. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
2. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
3. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
4. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
5. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
6. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้าน ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษาสกนคร เขต 3 ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจที่สถานศึกษาปฏิบัติกับงานด้านนี้ การวิจัยครั้งนี้ยึด ตามขอบข่ายงานทั้ง 6 ด้าน ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังกล่าวซึ่งมีรายละเอียดเนื้อหาสาระตามลำดับ ดังนี้

4.1 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 70) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและการประสานงานการ จัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ดังนี้

1. สำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
2. กำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาศึกษาของ สถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความ ต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา
3. การดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบ ตาม ความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา
4. ประสานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนการจัด การศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
5. ติดตามประเมินผลการส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

4.2 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ศูนย์บริหารโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (2547 : 11 - 12) กล่าวถึงการ ดำเนินการของ โรงเรียนเกี่ยวกับผู้อุปถัมภ์ดังนี้

1. จัดทำแฟ้มข้อมูลสารสนเทศของ โรงเรียนที่แสดงให้ผู้อุปถัมภ์ทราบสภาพ ปัจจุบันปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของ โรงเรียน
2. ประหาสัมพันธ์ขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน ภาครัฐบาล และ รัฐวิสาหกิจผ่านสื่อ โฆษณาต่าง ๆ

3. ส่งจดหมายเชิญชวนบุคคลและหน่วยงานหรือองค์กร ร่วมเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียน
 4. จัดกิจกรรมทางวิชาการ หรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และรับทราบหลักการของการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝัน เพื่อให้ภาคธุรกิจ หรือผู้ประกอบการพิจารณาเป็นผู้อุปถัมภ์ของโรงเรียน
 5. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศบุคคลากร หน่วยงาน องค์กร ที่ให้การสนับสนุนโรงเรียน
 6. ร่วมมือกับผู้อุปถัมภ์ จัดทำแผนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและนิเทศติดตามกำกับผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 7. ประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างโรงเรียนและผู้อุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 8. บริหารทรัพย์สินที่ได้รับจากผู้อุปถัมภ์อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมุ่งเน้นผลงานการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเป็นหลัก
 9. นำเสนอการดำเนินงานและผลการดำเนินงานต่อผู้อุปถัมภ์และสาธารณชนเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง
 10. ประสานขอความร่วมมือในการใช้แหล่งการเรียนรู้ จากสถานประกอบการ หรือการเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนรู้
 11. จัดทำแผนปฏิบัติการหรือแผนการดำเนินการให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อของบประมาณจากผู้อุปถัมภ์ โดยคำนึงถึงระบบและช่วงเวลาในการจัดทำงบประมาณรายปีของผู้อุปถัมภ์ด้วย
 12. สร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้อุปถัมภ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม
 - 12.1 การประกาศเกียรติคุณ
 - 12.2 การมอบโล่ เกียรติบัตร เข็มเชิดชูเกียรติ
 - 12.3 การเผยแพร่ผลงาน การสนับสนุนของผู้อุปถัมภ์ผ่านสื่อสารต่าง ๆ
 - 12.4 การแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียน
 - 12.5 การให้โอกาสผู้อุปถัมภ์ได้พบกับผู้ประกอบการ นักเรียน และคณะครู
 - 12.6 การแสดงตราสัญลักษณ์ของผู้อุปถัมภ์ในพื้นที่ที่เหมาะสมของโรงเรียน
- โดยปฏิบัติตามระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการ

12.7 การแสดงความขอบคุณด้วยผลงานและการเชื่อมการวะของคณะครูและนักเรียน

13. ประธานการดำเนินการและรายงานผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานแก่ผู้อุปถัมภ์และหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละระดับอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4.3 งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2543 : 37) ให้ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียน ว่าเป็นการบริการและการนิเทศงานกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน

คำเกิง วงศ์กาฬสินธุ์ (2542 : 32-33) ได้อธิบายถึงงานกิจกรรมนักเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อช่วยป้องกันปัญหาอันจะเกิดแก่นักศึกษา ช่วยแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่นักศึกษา และอีกประการหนึ่งคือเพื่อช่วยพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถแยกได้ต่าง ๆ ดังนี้

1. ทางด้านสมรรถภาพ
2. ทางด้านอารมณ์
3. ทางด้านความเป็นผู้มีอิสระเสรีในตน
4. ทางด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวกับคนอื่น
5. ทางด้านการวางจุดมุ่งหมายในชีวิต
6. ทางด้านเอกลักษณ์ของตน
7. ทางด้านความมั่นคงของจิตใจ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 114)

ได้กำหนดขอบข่ายงานกิจการนักเรียนครอบคลุมงาน 4 สาระคือ

1. กิจกรรมนักเรียน

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดกิจกรรมนักเรียนไว้ในกลุ่มพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและการสมัครใจของผู้เรียนเช่น ชูวกาชาด เณตรนารี ลูกเสือ และ ผู้นำเพื่อประโยชน์

2. การบริการสวัสดิการนักเรียน

ในสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครู นักเรียนและนักการภารโรง การจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากรต้องดำเนินตามระเบียบ ข้อบังคับ และความต้องการจำเป็นของหน่วยงาน

3. การส่งเสริมจริยธรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพ

ตาม มาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2541 มาตรฐานคุณภาพ ผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ได้กำหนดตัวบ่งชี้สำคัญ สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. ความมีเมตตา กรุณา ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
2. ความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่
3. ความประหยัด มัธยัสถ์ อคออม
4. ความรับผิดชอบ

4. การแนะแนว

การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข จำต้องมี การช่วยเหลือนักเรียน ให้รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม กระบวนการแนะแนวจัดเป็นกลไกที่สำคัญในการป้องกัน ช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิทางอารมณ์ การเรียนเชิงพหุปัญญา สร้างสมรรถภาพที่ดี ดังนั้นการแนะแนวจึงมีบทบาทพัฒนาคนโดยองค์รวม

นพพงษ์ บุญจิตรคุลย์ (2543 : 38) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า เป็นกิจกรรมประกอบหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษแก่เด็กนักเรียนนอกห้องเรียน จัดขึ้นโดย นักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุน จากคณาจารย์ และไม่มีการให้คะแนนใดๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จ การศึกษา แบ่งได้ 6 กิจกรรม

1. กิจกรรมช่วยส่งเสริมการสอนในชั้น
2. กิจกรรมช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ
3. กิจกรรมบริการภายในโรงเรียน
4. กิจกรรมพัฒนาทางจิตใจ
5. กิจกรรมสังคมและนันทนาการ

6. กิจกรรมทางด้านกีฬา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เน้นการการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (เริงชัย จงพิพัฒน์สุข. 2542 : 48)

การพัฒนาคน ต้องตระหนักว่าความเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีความรู้ มีปัญญา ความสามารถมากขึ้นอยู่กับหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งปัญญาความสามารถเป็นตัวบ่งชี้ถึงบุคลิกภาพของคนด้วย การพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูง หากมีการศึกษา คุณลักษณะของผู้เรียนให้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคล จะเป็นการช่วยพัฒนา ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม การเสริมทักษะ ความสามารถแต่ละด้านจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของ ผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา. 2545 : 152)

สรุปได้ว่า งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งส่งเสริมความประพฤติ ศีลธรรม จรรยาบรรณทางอันดีงามให้แก่นักเรียนเพื่อให้มีระเบียบวินัย มีความประพฤติตนได้ อย่างเหมาะสมในสังคม ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันและเพื่อสนับสนุน กิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร บรรลุตามนโยบายของรัฐบาลที่เน้น การจัดการศึกษาก้าวคือ คุณธรรมนำความรู้ โดยให้นักเรียนมีคุณธรรม 8 ประการจะได้เป็น คนดี เก่ง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.4 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

โรงเรียนเป็นสถานที่จัดบริการซึ่งต้องติดต่อสัมพันธ์กับมวลชน มีหน้าที่จัดบริการ การศึกษา แก่ท้องถิ่น เป็นแหล่งปลูกฝังความรู้ ความคิด นิสัยใจคอ ให้แก่เด็กอันจะเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังนั้นการดำเนินกิจการใด ๆ ของ โรงเรียน จะต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชนจะต้องบอกกล่าวให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความ คิดเห็นในกิจกรรมบางอย่างที่ทางโรงเรียนได้กระทำ ผู้ปกครองที่ไม่รู้ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่ แท้จริงของโรงเรียน เขาอาจจะไม่เห็นด้วย และไม่ให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของ โรงเรียนอย่างชัดเจน เพราะฉะนั้น トラバใดที่โรงเรียนยังเป็นสถาบันที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กับ ประชาชนอยู่ การประชาสัมพันธ์จึงถือเป็นความสำคัญของโรงเรียน จะต้องวางแผนดำเนินการ

บอกกล่าว แลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความก้าวหน้า หรือกิจกรรมด้วยแล้ว ยังเป็นการนำชื่อเสียง และ ภาพพจน์ที่ดีงาม นำเลื่อมใสในศรัทธาสู่สถาบัน

เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ควรมีกรรณคณะหนึ่งรับผิดชอบ แต่มุ่งด้านประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยเฉพาะโดยมอบหมาย ให้ครูหรือคณะครูกลุ่มนี้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทุกชนิด ฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียนควรมี หน้าที่ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 211-214)

1. เขียนบทความ เขียนข่าว เกี่ยวกับ โรงเรียน ส่งไปลงหนังสือพิมพ์หรือส่งไปอ่าน ทางวิทยุหรือโทรทัศน์
2. จัดบรรยายพิเศษต่าง ๆ ให้ครูผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปฟังเพื่อประดับสติปัญญาในโอกาสต่าง ๆ
3. ติดต่อเยี่ยมเยือนคนสำคัญต่าง ๆ ในท้องถิ่น เยี่ยมเยือนครู นักเรียนในโอกาสเจ็บป่วย
4. รับผิดชอบเกี่ยวกับการถ่ายรูป และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในรอบปีของโรงเรียน
5. จัดปฐมนิเทศครูใหม่ นักเรียนใหม่ และผู้ปกครอง ในโอกาสเปิดเรียนต้นปี
6. จัดทำรายงานประจำปี
7. ทำวารสารข่าวประจำโรงเรียน
8. สำรวจประชาคติ และความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโรงเรียนอยู่เสมอ
9. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่น หรือกิจกรรมนอกโรงเรียนทุกชนิด

10. รับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้ง นับตั้งแต่เลือกหัวหน้านักเรียน เลือกตั้งประจำตำแหน่งต่าง ๆ ตลอดจนเลือกตั้งสมาชิกต่าง ๆ ทั้งของอำเภอ จังหวัด และประเทศ

อุทาน บุญเลิศ (2544 : 67) ได้กล่าวถึง งานการประชาสัมพันธ์ เป็นการเผยแพร่ ข่าวสาร และผลงานของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ โดยมี แนวปฏิบัติ ดังนี้

1. แต่งตั้งบุคลากรทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน
2. กำหนดแผน เป้าหมาย และวิธีดำเนินงาน โดย
 - 2.1 การทำเป็นหนังสือ ได้แก่ ประกาศ แถลงการณ์ ข่าว
 - 2.2 การให้ข่าวแก่สื่อมวลชน

- 2.3 การโฆษณาทางสื่อมวลชน
- 2.4 การจัดทำเอกสาร ได้แก่ จดหมายข่าว วารสาร หรือแผ่นปลิว
- 2.5 ร่วมกิจกรรมของชุมชน
3. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ตามแผน
4. ติดตามประเมินผล การประชาสัมพันธ์ ทำได้โดย
 - 4.1 ตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขข่าว
 - 4.2 รายงานผู้บังคับบัญชาในกรณีจำเป็น

สรุปได้ว่างานประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นงานที่จะเผยแพร่ ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภูมิใจ ในผลงานร่วมกันทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป เช่น การประชุม ผู้ปกครอง การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทางสื่อมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือการพูดประชาสัมพันธ์ในงานพิธีต่างๆ ที่มีโอกาส เป็นต้น ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ครูทุกคนต้องเข้าใจว่าเมื่อครูกลุ่มหนึ่งหรือคณะหนึ่งรับผิดชอบงานนี้แล้วไม่ได้หมายความว่า ครูทุกคนจะปล่อยไม่ให้ความร่วมมือทุกคนควรคอยช่วยเหลือฝ่ายประชาสัมพันธ์ทุกโอกาส และครูทุกคนควรถือว่าตัวเองคือนักประชาสัมพันธ์ด้วยเหมือนกัน ชื่อเสียงของโรงเรียน ความนับถือของประชาชนที่มีต่อโรงเรียนจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าครูไม่ทำตัวให้สมกับความเป็นครูที่ดี

4.5 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

เมื่อโรงเรียนให้บริการและความช่วยเหลือแก่ชุมชนแล้ว ผลที่ตามมา โรงเรียนจะได้รับการตอบสนองจากชุมชน ซึ่งเกิดแรงศรัทธาในกิจกรรมของโรงเรียนให้การสนับสนุนทั้งร่างกายและแรงทรัพย์ ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นอน

กรมสามัญศึกษา (2539 : 62) ได้กำหนดแนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุน โรงเรียน โรงเรียนได้จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า ครู ผู้ปกครอง นักเรียน มูลนิธิ ชมรมต่าง ๆ
2. การช่วยเหลือด้านวิชาการ

2.1 โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์สถานประกอบการในท้องถิ่นเป็นสถานที่ฝึกงานและศึกษาหาความรู้ของนักเรียน

2.2 โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือวิทยากรในชุมชนทำการสอนในวิชาโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร เช่น คนตรีพื้นเมือง คนตรีไทย เป็นต้น

3. การช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์

3.1 โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือในด้านวัสดุ ครุภัณฑ์การศึกษาจากชุมชน

3.2 โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือทางด้านอุปกรณ์ วัสดุ ต่างๆ จากชุมชนมาใช้ในการสอน หรือการปรับปรุงบริเวณอาคารสถานที่ เช่น หิน ดิน ทราช เป็นต้น

4. การช่วยเหลือด้านบริการ

4.1 โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือจากชุมชนในเรื่องการยืมอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ จากชุมชนมาใช้ในการสอน หรือปรับปรุงบริเวณอาคารสถานที่ เช่น รถตัดหญ้า รถไถนา เป็นต้น

4.2 โรงเรียนขอความช่วยเหลือจากชุมชนในเรื่องยานพาหนะ เช่น รถยนต์ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

4.3 โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือด้านแรงงานจากชุมชน

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2540 : 63) กล่าวถึงบทบาทของชุมชนต่อโรงเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในการกำหนดทิศทาง และเป้าหมายของโรงเรียน

2. บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียน เช่น

2.1 บทบาทของผู้ปกครองต่อการเรียนการสอน

2.2 การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่โรงเรียน

3. บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน

สำหรับการดำเนินงานเพื่อใช้ทรัพยากรในชุมชนนั้น ควรประกอบด้วยขั้นตอน

3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ควรประกอบด้วยงาน ดังนี้ (ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์. 2540 :

40)

1.1 สำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในสภาพปัจจุบันปัญหา จำนวนผู้ปกครองในเขตบริการ ความรู้สึกนึกคิดของชุมชนต่อโรงเรียน วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน

1.2 สํารวจความต้องการของโรงเรียน เพื่อเตรียมรับความช่วยเหลือจากชุมชนอย่างเหมาะสม

1.3 กำหนดรูปแบบความช่วยเหลือที่เหมาะสม เช่น การให้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา การขอรับบริจาค หรือขอแรงงาน โดยกำหนดให้ชัดเจนตามความเหมาะสม

2. ขั้นตอนการ ครอบประกอบด้วยงาน ดังนี้

2.1 การติดต่อสอบถาม เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของความร่วมมือ

2.2 การดำเนินการใช้ทรัพยากร ตามรูปแบบที่ความต้องการที่กำหนด และ ทบทวนผู้ที่เกี่ยวข้องไว้

3. ขั้นตอนประเมินผล ควรมีการประเมินผล และรายงานผลแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติ ดังนี้

3.1 ให้การประเมินโดยการสังเกต สัมภาษณ์ หรือสำรวจ

3.2 ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมประเมินผลด้วย

3.3 ให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมการประเมินผลด้วย

วิชัย มั่นพลศรี (2545 :32-34) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้ปกครองส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโรงเรียน ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนได้ 3 ประการ คือ

1. การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปแบบของวัสดุ สิ่งของ และกำลังทรัพย์ หมายถึง การที่ผู้ปกครองบริจาคสิ่งของ เครื่องใช้และทรัพย์สินให้กับทางโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่เด็ก เช่น การให้วัสดุเหลือใช้เพื่อให้ครูนำไปทำอุปกรณ์การสอน การให้ของเล่นและเครื่องเล่นสนาม เสื้อผ้า โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น รวมทั้งการให้ทุน การศึกษาแก่เด็กยากจน หรือการให้ทุนทำอาหารกลางวันให้แก่เด็กยากจน

2. การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปแบบของแรงงาน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เช่น การช่วยประกอบอาหารกลางวันให้เด็ก การตกแต่งอาคารสถานที่สำหรับทำกิจกรรมพิเศษ และการช่วยควบคุมดูแลเด็กขณะออกทัศนศึกษา และการช่วยเหลือครูในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

3. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ โรงเรียน ผู้ปกครองอาจเข้าเป็นสมาชิกในคณะกรรมการชุดใดชุดหนึ่ง ที่มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ

3.1 แนวการจัดประสบการณ์ คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีหน้าที่พิจารณาและทบทวนเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ การจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งการใช้อุปกรณ์ ของเล่นในแต่ละปีเพื่อนำมาสรุปหาข้อดี ข้อเสีย รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นในการพัฒนา และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไป แล้วนำข้อมูลเหล่านี้เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

3.2 การจัดสรรงบประมาณ คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยผู้บริหาร โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ว่าควรจะมีการตัดลด หรือเพิ่มงบประมาณในหมวดใดหมวดหนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติของโรงเรียนในแต่ละปี

3.3 การจัดหาบุคลากร คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกบุคคลสมควรเป็นผู้ช่วยครู รวมทั้งสามารถสนับสนุน หรือให้คำแนะนำกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้พิจารณาแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่คณะที่ปรึกษาเห็นว่ามีความสามารถ และมีความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นเป็นพิเศษ

3.4 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง คณะที่ปรึกษาของโรงเรียนมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะกับผู้บริหาร โรงเรียนหรือประสานงานในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง และการดำเนินการเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ประเภท และลักษณะของกิจกรรมที่จะจัดให้กับผู้ปกครอง วิธีการจัดกิจกรรม และวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 204) ได้ให้ความหมายของการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนว่า หมายถึง การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่างทั้งทางด้านวิทยากร แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่หรือคำแนะนำ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวโรงเรียนได้วางแผน หรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุน จะจัดกิจกรรม ยกย่องให้เกียรติ ออกเกียรติบัตรหรือรายงาน

ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตร หรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบทางราชการ

สรุปได้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนตลอดถึงการที่โรงเรียนจัดกิจกรรมโดยอาศัยความร่วมมือของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเงิน แรงงาน

บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ คำปรึกษาหารือ ข้อคิดเห็น ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชน ชุมชนมีโอกาสร่วมกิจกรรม ของโรงเรียนได้หลายลักษณะ เป็นต้นว่า การมาร่วมกิจกรรม ในวันสำคัญ การจัดนิทรรศการทางวิชาการ การประชุม การเชิญบุคคลในท้องถิ่นมาเป็น วิทยากร การให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาโรงเรียนและการให้ นักเรียนได้มี โอกาสศึกษาชุมชนโดยการไปทัศนศึกษาหรือศึกษาวัฒนธรรมที่บ้านในชุมชน

4.6 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

การประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น หมายถึง การดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ โดยมีหลักการ ประสานงาน เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 3 เรื่อง ศูนย์เครือข่ายสถานศึกษา พ.ศ. 2549

1. พิจารณากำหนดแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาภายใน ศูนย์เครือข่ายให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐาน แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความ ต้องการของท้องถิ่น
2. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนางานวิชาการสถานศึกษา โรงเรียน ต้นแบบ โรงเรียนลักษณะพิเศษ สมาคมชมรมครู ในศูนย์เครือข่ายอื่น
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปที่ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาภายในศูนย์เครือข่าย
4. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามมาตรฐานตำแหน่งและ มาตรฐานวิทยฐานะ
5. ให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้ง บริหาร ยุบรวม ปรับปรุง และเลิกตั้ง สถานศึกษาภายในศูนย์เครือข่าย
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาภายในศูนย์เครือข่าย
7. กำหนดแนวทางในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา ภายในศูนย์เครือข่าย
8. ให้ความเห็นและเสนอแนะการบริหารงานบุคคลต่อผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา
9. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ภายในศูนย์เครือข่าย

10. พัฒนางานวิชาการและจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
ในศูนย์เครือข่าย

11. ปฏิบัติงานอื่นที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามอบหมาย

12. รายงานผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาต่อ
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สาธารณชน ท้องถิ่น ภายในสิ้นปีการศึกษาของ
ทุกปี

5. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 3 ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกจนคร เขต 3 ได้วางกรอบงานด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนได้ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 1.1 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน
 - 1.2 การทำแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
 - 2.1 การกำหนดอุดมการณ์ของโรงเรียน เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมลักษณะนิสัย
และความประพฤติ
 - 2.2 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านวิชาการ
 - 2.3 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม
 - 2.4 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านกีฬา
 - 2.5 การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนด้านอื่น ๆ
3. การให้บริการชุมชน
 - 3.1 การให้บริการข่าวสาร
 - 3.2 การให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย
 - 3.3 การให้บริการด้านส่งเสริมอาชีพ
 - 3.4 การให้บริการด้านนันทนาการ
 - 3.5 การให้บริการด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์
 - 3.6 การให้บริการด้านวิชาการ

4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 - 4.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
 - 4.2 การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
 - 5.1 การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
 - 5.2 การสนับสนุนด้านวิชาการ
 - 5.3 การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน
 - 5.4 การสนับสนุนด้านบริการ
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีขอบข่ายครอบคลุมถึง งานการส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารมีบทบาท และหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน และส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชุมชนต่อโรงเรียนโดยดำเนินการตลอดระยะเวลาทั้งใน และนอก โรงเรียน การบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชน มีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียนอันจะทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน ความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนดำเนินการด้านต่าง ๆ ไปด้วยดี

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

เตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษามีค่าร้อยละสูงสุดในการปฏิบัติแต่ละขอบข่ายงานทั้ง 6 งาน

ได้แก่ งานการให้บริการชุมชนด้านอาคารสถานที่โดยใช้สนามกีฬา งานการประชาสัมพันธ์โดย คณะครู-อาจารย์ ร่วมงานประเพณีและงานสังคมของประชาชน งานเกี่ยวกับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการสรรหาด้วยการรับสมัครผู้แทนตามสัดส่วน งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการจัดตั้ง งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน โดยผู้นำชุมชน และงานการเสริม ความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น โดยจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬา แข่งขันการตอบปัญหา ประกวดกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนส่วนปัญหาการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่างบประมาณ ไม่เพียงพอ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีงานประจำไม่ค่อยมีเวลาให้กับโรงเรียน สภาพเศรษฐกิจในชุมชนไม่เอื้อต่อการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ และบุคลากรที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีภารกิจมาก

บุญชู แก้วเกลี้ยง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียน ประถมศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ จากผลการวิจัย พบว่าบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้วางแผนในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มอบหมายงาน โครงการแต่ละงานให้ครูรับผิดชอบ มีการประชุม ครุ กรรมการ โรงเรียน เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการพร้อมให้ความรู้ความเข้าใจครู หน้าที่ที่ที่ รับผิดชอบ สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณให้ปฏิบัติงานตามแผนงานมีการติดตามผล ประเมินการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้งานที่ปฏิบัติมากได้แก่การให้ชุมชนใช้ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ การให้บุคลากรร่วมมือกับชุมชนพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม การประชุมผู้ปกครองนักเรียน กรรมการ โรงเรียนเพื่อรับทราบแนวทางการจัด การศึกษา ร่วมป้องกัน โรคติดต่อและสารเสพติด การจัดกิจกรรมสร้างเสริมความสามัคคี การขอสนับสนุนแรงงานชุมชน และการจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์งานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่วนปัญหาของ ผู้บริหาร โรงเรียน ได้แก่ ปัญหาส่งเสริมความรู้ให้กับบุคลากร ปัญหาขาดงบประมาณ สนับสนุนงานกิจกรรม และปัญหาการให้บริการห้องสมุด

ระวี เถตาไผ่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการนำ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปานกลาง ในงานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานสัมพันธ์

ชุมชน และมีส่วนร่วมในระดับมากในงานอาคารสถานที่ รายการที่จัดอยู่ในระดับสูงสุดของแต่ละงานเรียงลำดับดังกล่าว คือ การมีส่วนร่วมวางแผนงานวิชาการของโรงเรียน การพิจารณาตัวแทนชุมชนเข้าเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การช่วยกิจกรรมของนักเรียน การจัดซื้อจัดจ้างในโรงเรียน การเข้าร่วมตัดสินใจในกิจกรรมวันสำคัญ และการเข้ามาใช้ประโยชน์ในอาคารเรียน สนาม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ส่วนปัญหาการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกงาน รายการที่จัดเป็นปัญหาอันดับสูงสุดของแต่ละงาน ดังกล่าวคือ การโอนอำนาจการจัดโครงการอาหารกลางวัน และอาหารเสริมนม การจัดสรรวัสดุที่ขาดคุณภาพ ขาดงบประมาณ ในการจัดพิมพ์เอกสาร และการสรรหาวัสดุครุภัณฑ์เพื่อบริการชุมชน

นเรนทร์สุนัย ชัยศิริ (2546 : 188) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาภายนอกโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีความคิดเห็นมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้าน วิชาการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีความคิดเห็นมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนด้านกิจการนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง มีความคิดเห็นมากกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

อำพร ผาดโผน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนนาโพธิ์วิทยา อำเภอบุญขริก จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนนาโพธิ์วิทยา ก่อนทำการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนไม่มีการวางแผน การดำเนินการไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการกำกับติดตาม การดำเนินงานจึงเป็นไปตามสถานการณ์และโอกาส ที่ไม่ได้กำหนดให้แน่นอนชัดเจน บุคลากรที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง ไม่ได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการทำงานให้สำเร็จ การดำเนินงานไม่ครอบคลุมเนื่องงานตามกรอบมาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา มีการ

ปฏิบัติมากเพียงเรื่องเดียว คือ การให้บริการด้านอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ นอกนั้นมีการปฏิบัติน้อย และไม่มี การปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ก่อนทำการพัฒนา จึงเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง เป็นความสัมพันธ์ตามหน้าที่และเป็นทางการ มีความแปลกแยกไม่สนิทสนมกลมกลืน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีน้อยละเลย และเมินเฉยต่อการแก้ปัญหาของนักเรียน ภายหลังจากการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคการระดมความคิดสร้างสรรค์ (AIC) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่า การดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีขึ้น คือ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีแผนปฏิบัติงานและเป้าหมายชัดเจน การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและครอบคลุมตามกรอบเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการให้บริการชุมชน จากการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่งผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องคือ บุคลากรให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกัน เป็นกลุ่มทำงานที่มีความกระตือรือร้น ชี้ให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้ มีความตระหนัก เห็นความสำคัญ และคุณค่าของชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษา 2) แบบของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์แบบแนวราบมากขึ้น 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น คือ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

สนธิ เสนาเจริญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียน ในโรงเรียนบ้านโนนสะอาด อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา ค้นคว้าปรากฏผลดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาก่อนการพัฒนา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจ งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเป็นงานที่ทางโรงเรียนเป็นฝ่ายให้บริการชุมชนและหมู่บ้านเพียงฝ่ายเดียว ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับบริการเท่านั้น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดเนื่องจากไม่มีความรู้ในเรื่องจัดทำแผน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ด้านบริการชุมชนและด้านการร่วมกิจกรรมชุมชนน้อย

2. ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจ งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนท้องถิ่น ได้มีความสามารถและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเพื่อดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ คือในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนบ้านโนนสะอาดคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยกำหนดเป้าหมายในการมีส่วนร่วม ที่สามารถปฏิบัติจริงได้ ซึ่งถือว่าเป็นวิสัยทัศน์ หรือความคาดหวังที่โรงเรียนและชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการทำงานร่วมกับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสามารถประกอบอาชีพพื้นฐานในสังคมได้อย่างมีความสุข และได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนใน 3 งาน กล่าวคือ ได้ร่วมประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดยการเผยแพร่ข่าวสารของ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริการชุมชนเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการ ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมของชุมชน และร่วมมือในการบริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และร่วมงานอื่นๆ ของท้องถิ่น หรือบุคคลตามวาระอันควร

ชาญชัย บุรีสูงเนิน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านคำค้ำถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุตรดิตถ์ เขต 1 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ ก่อนการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง คณะกรรมการมีความเข้าใจว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการ ขาดการสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน ขาดการประสานความร่วมมือ ความเข้าใจประชาชนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ความสำคัญทางการศึกษา ตลอดจนขาดการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ เด็กที่ขาดแคลนหรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เมื่อดำเนินการพัฒนาแล้วพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านคำค้ำถึง มีความเต็มใจที่จะแนะนำผู้ปกครองในการจัดทำข้อมูลพื้นที่ของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน ร่วมเป็นคณะทำงานออกตรวจสอบเด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์บังคับเข้าเรียน ออกไปรับแจ้งสำรวจเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนถึงบ้านตามแผนที่แสดงเขตบริการของโรงเรียนที่ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้จัดทำขึ้น มีการประสานความร่วมมือสร้างความเข้าใจกับ

ประชาชน และผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาโดยการประชาสัมพันธ์ แนวปฏิบัติในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียนด้วยวาจาหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ดิฉันไปโฆษณาที่ศาลากลางบ้าน ประกาศทางวิทยุกระจายเสียง นำเรื่องเข้าที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่งหนังสือผ่านนักเรียนในโรงเรียนถึงผู้ปกครอง แจ่งในงานบุญของหมู่บ้านหรือในวันธรรมสวนะมีการสนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถเรียนได้จนจบหลักสูตร โดยการจัดหาผ้าป่าสมทบทุนการศึกษา แข่งขันฟุตบอล ของงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจัดทำเกษตรกรครบวงจรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน

ชูชัย เพชรรอด (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาโรงเรียนนาวาราชกิจพิทยานุสรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีความตระหนัก ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะไม่มีความรู้ความ เข้าใจในการมีส่วนร่วม แต่หลังจากได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการประชุมชี้แจงแล้ว ปรากฏว่า ผู้ ศึกษาค้นคว้าที่มาจากผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 2 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน รวม 4 คน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การกำหนดนโยบาย การดำเนินการตามแผน การบริหารด้านวิชาการ การดำเนินการตามระเบียบ แต่หลังจากได้รับการ พัฒนาในวงรอบที่ 2 ด้วยวิธีประชุมชี้แจง พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 3 คน ซึ่ง เป็นผู้แทนผู้ปกครองผู้แทนศิษย์เก่า ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการกำหนดนโยบาย

ดวงเดือน ปีคสาราญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนชานุมานวิทยาคม สังกัด กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การนำนวัตกรรม การประชุมกลุ่มย่อย การศึกษา คูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คณะกรรมการสถานศึกษามีการ ประชุมทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้นมีการอุทิศเวลา เสียสละมีส่วนร่วม ในการพิจารณาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันกำหนด นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น มีการเสนอแนวทางในการบริหาร สถานศึกษาให้การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น การเป็นวิทยากร การสืบสานจารีตประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ การระดม

ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

สังคม วีระพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความร่วมมือของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนนาสองเมือง อำเภอนิคมน้ำอโยธย จังหวัด มุกดาหาร ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า หลังจากที่ได้มีการพัฒนาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านนาสองเมืองโดยใช้กิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ ซึ่ง ประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การศึกษาดูงาน โรงเรียนประสบผลสำเร็จ การร่วมกัน วางแผนแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน และการประชุมเชิงปฏิบัติการ สรุปผลการดำเนิน กิจกรรมในภาพรวมสามารถพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการให้ความร่วมมือตามบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 12 ด้าน พัฒนาขึ้นกว่าเดิมในทุก ๆ ด้าน ทุกคนมีความพึงพอใจในงาน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานกลุ่ม พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ สนับสนุนการบริหาร โรงเรียนให้เกิดประสิทธิภพมากยิ่งขึ้น เพื่อ โรงเรียนและชุมชน

เทิดทูน วรระไล (2547 : สรุปผลการศึกษา) การพัฒนาการดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มาจากประชาชนท้องถิ่น และดำเนินงานในการบริหารงานใน โรงเรียนในระดับน้อย มาก ไม่มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา ขาดความตระหนักในการพัฒนา การดำเนินงานของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการจัดการศึกษาด้าน พัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา และพัฒนาในการดำเนินงานในการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย ไม่คิดว่าตนเป็นเจ้าของสถานศึกษา ผู้ศึกษาจึงได้ กำหนดแนวทางสำหรับการพัฒนา 3 ประการ คือ การสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ ตน สร้างความตระหนักในการสนับสนุน ระดมทรัพยากร ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทุกวัย ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาการ ดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ด้าน คือ 1) การพัฒนาการดำเนินงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2) พัฒนาการ ดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมวิทยากรภายนอกและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกวัยภายใต้การปฏิบัติตามหลักการวิจัย เชิงปฏิบัติการ(Action Research) 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ

(Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ดำเนินเป็น 2 วงรอบ ระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม 2546 ถึง วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 ผลการพัฒนาการดำเนินงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังนี้

1. การพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ มีความตระหนัก มีความมั่นใจ เข้าร่วมกิจกรรมการระดมทรัพยากร ร่วมกันวางแผนเพื่อหาวิธีการจัดหาเงิน จัดหาวัสดุครุภัณฑ์ ในรูปของผ้าป่าการศึกษา รับ บริจาคจากชุมชน วัด แม่ค้าที่มาจำหน่ายอาหารในโรงเรียน จากศิษย์เก่าและผู้ปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ต่อทางโรงเรียน ผลที่ได้จากการจัด กิจกรรมดังกล่าว ทำให้เกิดผลดังนี้ คอมพิวเตอร์ จำนวน 1 เครื่อง ใช้งบประมาณ 25,000 บาท โรงเรือนไก่เนื้อจำนวน 1 เล้า พร้อมพันธุ์ไก่เนื้อจำนวน 80 ตัว พร้อมอุปกรณ์และ อาหาร โดยใช้งบประมาณ 20,000 บาท โดยชุมชนอาสาสมัครด้านแรงงานในการก่อสร้าง โต๊ะเก้าอี้ จำนวน 50 ชุด โทรทัศน์สี 20 นิ้ว จำนวน 1 เครื่อง พัดลมเพดาน จำนวน 5 ตัว ตู้เก็บเอกสาร จำนวน 2 หลัง และ ชั้นเก็บเอกสาร จำนวน 2 หลัง จากผลของการเกิด การจัดกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีการดำเนินงาน ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. การพัฒนาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในการส่งเสริมวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของ นักเรียนทุกวัย ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความภาคภูมิใจที่เห็นความสำเร็จใน กิจกรรม การตรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย การทำขนมจีน การทำน้ำเต้าหู้ และด้าน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย บุญข้าวจี่ บายศรีสู่ขวัญ บุญขึ้นบ้านใหม่ บุญพะเวส บุญจุน การย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ สำหรับการส่งเสริมวิทยากรภายนอกเพื่อเข้ามาดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจและมีความ ตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะเป็นวิทยากรภายนอกเข้ามาดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน

การพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้ แม้ว่าส่วนใหญ่จะบรรลุตามจุดหมาย แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่จะต้องพัฒนาได้แก่ การเชิญ

วิทยากรภายนอกเข้ามาดำเนินงานในกิจกรรมการเรียนการสอน และจะต้องพัฒนาบุคลากรเหล่านี้ให้รู้จักเทคนิค วิธีการสอนซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

มงคล เพชรอร่ามล้ำ (2548 : สรุปผล) การพัฒนาการดำเนินงานการสร้าง
ความสัมพันธ์ ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ กับชุมชนของโรงเรียนบ้านศรีถาวร อำเภอประ
โคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สภาพการณ์ก่อนการพัฒนา โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์กันน้อย
มาก โรงเรียนยังขาดกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีจึงไม่ได้รับความร่วมมือใน
การศึกษาเท่าที่ควร ชุมชนกับโรงเรียนดูเหมือนว่าต่างคนต่างอยู่ ผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจรับรู้
กิจกรรมของทางโรงเรียน ปล่อยให้โรงเรียนดำเนินการการบริหารกันเองตามลำพังเพราะมี
ความเชื่อว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวเสียเวลาทำมาหากิน
โรงเรียนก็ไม่มีกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีรูปแบบวิธีการประชาสัมพันธ์ที่
เหมาะสม ครุขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์กิจกรรมของ
สถานศึกษา ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน โดย
อาศัยแนวทางการพัฒนาตามมาตรฐานที่ 14 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา และกำหนดพัฒนาตัวบ่งชี้ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อ
ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนา 4 กิจกรรม คือ การประชุมชี้แจง
การเยี่ยมบ้านพบปะผู้ปกครอง การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย และการทำจดหมายข่าว ได้
กำหนดกรอบชี้วัดความสำเร็จตามรูปแบบการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน
และการประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งมี 10 ข้อรายการ คือ 1. มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อ
ชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2. ให้คณะครูได้พบปะผู้ปกครอง เพื่อรายงาน
ผลการศึกษาและความประพฤติของนักเรียน 3. มีการแจ้งข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของ
สถานศึกษา ให้ชุมชนได้ทราบ 4. มีแผนงานการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษา
อย่างชัดเจน 5. มีวิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาหลายรูปแบบ และน่าสนใจ
6. มีการส่งข่าวสารรวดเร็ว ทัวถึง และทันเหตุการณ์ 7. มีการปรับปรุงและพัฒนาการ
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษา 8. มีการเชิญชวนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของ
สถานศึกษา 9. มีการติดต่อประสานงานกับสถาบัน หรือหน่วยงานในชุมชน 10. มี
ผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารรวดเร็วในการศึกษาค้นคว้าได้ประยุกต์ใช้
กระบวนการของหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การวางแผน
(Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล
(Reflection) โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การศึกษาเอกสาร การให้ความรู้ สร้างความ

ตระหนักโดยการประชุมปฏิบัติการ การเขียนแผนปฏิบัติงานร่วมกันและการนิเทศ ดำเนินการเป็น 2 รอบ สรุปผลได้ดังนี้

วงรอบที่ 1 ดำเนินการระหว่างวันที่ 4 มกราคม 2548 ถึงวันที่ 30 มีนาคม 2548 สิ่งที่เปลี่ยนแปลง คือ ผลการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษา ตามแนวทางมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 20 ของข้อประเมิน ได้แก่ 1) สถานศึกษามีการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) มีการชวนชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง หรือผลการประเมินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำร้อยละ 70 ของข้อประเมิน ได้แก่ 1) มีการแจ้งข่าวสารการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาให้ชุมชนได้ทราบ 2) มีแผนงานการสร้างความสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาอย่างชัดเจน 3) มีวิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาหลายรูปแบบและน่าสนใจ 4) มีการส่งข่าวสารรวดเร็ว ทัวถึง ทันเหตุการณ์ 5) มีการปรับปรุงและพัฒนาการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษา 6) มีการติดต่อประสานงานกับสถาบันหรือหน่วยงานในชุมชน และ 7) มีผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารสู่ชุมชน และมีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยหรือผลการประเมินต้องปรับปรุงร้อยละ 10 ได้แก่ ให้คณะกรรมการได้พบปะผู้ปกครองกับชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะมีผลการพัฒนาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางหรือระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ

วงรอบที่ 2 ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2548 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2548 เป็นการดำเนินการพัฒนาทั้งส่วนที่ผ่านเกณฑ์และส่วนที่ยังมีปัญหาจากวงจรที่ 1 คือ การพบปะผู้ปกครองกับชุมชน โดยการปรับปรุงรูปแบบการพบปะผู้ปกครอง ปรับปรุงการจัดทำจดหมายข่าวและปรับปรุงแบบการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หลังจากพัฒนาแล้ว พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ มีผลการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ 90 ของรายการประเมินผลมีผลการดำเนินงานระดับปานกลางหรือผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำเพียงร้อยละ 10 คือ มีการติดต่อประสานงานกับสถาบันหรือหน่วยงานในชุมชน เมื่อพิจารณาผลโดยภาพรวมแล้วจะมีผลการพัฒนาดำเนินงานอยู่ในระดับมากหรือเหมาะสมมาก แสดงว่ามีการดำเนินงานเพิ่มขึ้นสูงกว่าในวงรอบที่ 1 ถึง ร้อยละ 70 ของข้อรายการประเมิน

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในครั้งนี้ บรรลุวัตถุประสงค์เป็นที่น่าพอใจ ทำให้สถานศึกษามีความพร้อมในการ

เตรียมรับการประเมินจากภายนอกเป็นอย่างดี ชุมชนพึงพอใจและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการพัฒนาการดำเนินงานส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับที่ดีขึ้นเป็นที่พึงพอใจแล้ว แต่บางประเด็นยังอยู่ในระดับปานกลางที่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ หากละเลยไม่ใส่ใจก็อาจจะทำให้คุณภาพและประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นไป

สุดดา วงศ์นรา (2549 :สรุปผล) จากการนำเชิงวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) มาใช้ในการพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวแดง เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้กิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่และการประชุมเชิงปฏิบัติการ สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้า ได้ดังนี้

1. สรุปผลการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1

จากการพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวแดง เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้กิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ซึ่งดำเนินการในวันที่ 17-18 มีนาคม 2547 สามารถพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการให้ความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเองขึ้นมาได้เป็นที่พอใจในระดับหนึ่ง จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจ แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า แบบบันทึกประจำวันของผู้ศึกษาค้นคว้าจากการเข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ทุกคนมีความพึงพอใจมี ปฏิสัมพันธ์และให้ความร่วมมือในกลุ่มอยู่ในระดับดี มีบรรยากาศอบอุ่นและความเป็นมิตร ผู้ศึกษาค้นคว้าทุกคนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนเต็มตามศักยภาพของตน ผลการให้ความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลังจากผ่านกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่แล้ว จากการสังเกต การสัมภาษณ์และการจดบันทึกการประชุม การให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ตามบทบาทด้วยระเบียบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 12 ข้อ การให้ความร่วมมือในระดับดี 7 ข้อ คือ (1) ด้านให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา (2) ด้าน ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐาน (3) ด้านส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (4) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา (5) ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติ (6)

ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (7) การปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ส่วนการให้ความร่วมมือในระดับน้อยมีห้าด้านคือ (1) การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา (2) ด้านการให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (3) ด้านกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา (4) ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน (5) ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ ปัญหาและอุปสรรค คือ สถานศึกษายังเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมดังกล่าวน้อยและบางเรื่องต้องใช้ระยะเวลาในระยะยาว เช่น แผนปฏิบัติการประจำปี นโยบาย ธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำสาระหลักสูตร

ผู้ศึกษาค้นคว้าร่วมประชุมกับผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีมติให้ดำเนินการพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแนวทางการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาอีกต่อไปในวงรอบที่ 2

2. สรุปผลในการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 จากการพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2547 ผู้ศึกษาค้นคว้าได้เก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบบันทึกแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า แบบบันทึกประจำวันของผู้ศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติการผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำแผนงานนโยบาย ยุทธศาสตร์ การกำกับติดตามผล การประเมินผลงาน โครงการ การจัดทำสาระหลักสูตรใหม่อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเรื่องเหล่านี้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปโดยภาพรวม การพัฒนาความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง เขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ซึ่งก่อนดำเนินการพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังไม่เข้าใจ บทบาทหน้าที่ตนเองและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ อยู่ในระดับน้อยมาก ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ใช้นวัตกรรมในการพัฒนา คือ การศึกษานอกสถานที่โดยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการที่จะพัฒนาความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างทีมงานเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกัน ในการที่จะดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของโรงเรียน กิจกรรมที่ใช้คือ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมศึกษาดูงาน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา กิจกรรมการวางแผนร่วมกัน จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวสามารถพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการสร้างความร่วมมือตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ในระดับที่น่าพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการพัฒนา ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้นำปัญหาจากวงจรที่ 1 มาปรับปรุงในวงจรที่ 2 คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแนวทางการจัดทำสาระหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ทำให้ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาการจัดทำสาระหลักสูตรในระดับสถานศึกษา แต่ในการพัฒนาครั้งนี้ก็มีข้อจำกัดในหลายเรื่องของระยะเวลา ระดับการศึกษาของผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ภาระหน้าที่การงานส่วนตัว เป็นต้น

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ฮาคานเนน (Hakanen. 1975 : 604 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในด้านความร่วมมือ

1. ผู้ปกครอง ยังขาดความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับความเป็นไปของโรงเรียนและการศึกษา ได้เสนอแนะให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น
2. การขาดข้อมูลข่าวสารและการติดต่อภายในชุมชน ทำให้ผู้ปกครองขาดความร่วมมือกันในชุมชน
3. เครื่องมือที่ใช้ติดต่อไม่เพียงพอ มีข้อเสนอให้แจ้งนโยบายการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจุดหมาย ความรับผิดชอบ รายละเอียดเกี่ยวกับการเงิน เวลา และความจำเป็นด้านอื่นๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ

พอลโลซซี่ (Pollozzi. 1981 : 1481 - A) ได้วิจัยรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมของโรงเรียนในท้องถิ่น รัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่าข้อมูลเกี่ยวข้องกับชุมชนในการให้ความร่วมมือกับ โรงเรียน ควรร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย คือ โรงเรียนไม่ควรยึดติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรจะเกี่ยวข้องกันบน นโยบายที่สัมพันธ์กันกับความสามารถที่ตนเองจะได้รับ

ทอย (Toy. 1983 : 1951 - A) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการสร้างควมสัมพันธ์ให้กับชุมชนใน โรงเรียน ข้อวิจัยนี้ได้เสนอไว้ว่า ในการที่จะวางแผนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับ

ชุมชนของโรงเรียนในชนบทนั้นควรจะมีการพัฒนาในด้านนโยบายและกฎต่าง ๆ ให้มีการวิจัยปรับปรุงเป้าหมายให้ชัดเจนสร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การทำให้เกิดความไว้วางใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และจัดให้มีการประเมินผลในการทำงานด้วย

คิง (King, 1984 : 1593 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนกับความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายใน การวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนลดความแตกแยกของชุมชนได้โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีการทางประชาธิปไตยให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลการวิจัยที่บุคคลอื่นได้วิจัยแล้ว 3 คน ผลการการศึกษาพบว่า หากเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนในการสร้างกฎเกณฑ์จะทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่ารักษากฎเกณฑ์นั้นไว้ และถ้าหากให้เขาเข้าร่วมงานเขาจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ความแตกแยกจะลดน้อยจากที่ได้ศึกษามาทั้งหมด สรุปเป็นปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ ดังนี้

1. ครู อาจารย์ไม่พยายามเข้าไปสัมพันธ์กับชุมชน
2. ประชาชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะจัดการศึกษาให้แก่เด็ก
3. ในท้องที่ที่ห่างไกลปัญหาเรื่องภาษา มีผลต่อการติดต่อสื่อสารมาก
4. โรงเรียนไม่เปิด โอกาสให้ประชาชนใช้บริการอาหารสถานที่ได้อย่างสะดวกและเต็มที่
5. การเชิญผู้ปกครอง ผู้ชำนาญการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากร โรงเรียนยังทำได้้น้อยมาก
6. เศรษฐกิจรายได้ของชุมชน ไม่ดี ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเป็นไปได้ยาก
7. ผู้บริหารทำตัวไม่เหมาะสม ประชาชนเข้าถึงยาก
8. ระเบียบข้อบังคับของทางราชการเป็นอุปสรรคต่อการสนองตอบความต้องการของชุมชน
9. บุคลากรเฉพาะในการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนยังไม่มี หรือมีแล้วแต่ไม่มีความสามารถ

10. ครูไม่มีเวลาให้กับชุมชน เพราะเรื่องของการศึกษาต่อทั้งใน และนอกเวลา ราชการ และต้องกลับบ้านที่อยู่ต่างถิ่นทั้งในวันปกติ และวันหยุดเทศกาล

11. ผู้บริหารให้ความสนใจในด้านนี้น้อย

โคมบ์ (Combs. 1987 : EJ355850) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ท่านสามารถพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนได้ ผลการวิจัยพบว่า การให้กำลังใจ และความช่วยเหลือสนับสนุนที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง และส่งเสริม ความสัมพันธ์ ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของตนเอง

คราฟท์ (Craff. 1988 : 1633 - A) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของชุมชนต่อการศึกษา และ ระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อ โรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อมของ โรงเรียน กับทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ ผลจากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่าง ระดับทัศนคติ และระบบโรงเรียนใน แต่ละสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติของชุมชน และสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของ โรงเรียน

เบเคอรา (Becerra. 1994 : 687 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทและความเข้าใจ ระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนต่อการวินิจฉัยปัญหา ของโรงเรียน โดยการคัดเลือก ปัญหาของโรงเรียนที่ต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันทั้งผู้บริหาร และตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจ ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบาย ที่ตกลงไว้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า

1. ผู้บริหารต้องสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชนและต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ทุกโอกาส
2. ทัศนคติที่ไม่พึงประสงค์แต่ละฝ่ายเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน
3. การให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนจะต้อง จัดเตรียมข้อมูลให้ศึกษาล่วงหน้า
4. ผู้บริหารต้องยอมรับในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและไม่ควรคาดหวังผล

โกลด์ (Gold. 2000 : 295 - A) ได้ศึกษาเรื่อง การให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่าการปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในเขตเมือง ครอบคลุมไปถึงความต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน และ โรงเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง และเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการเมือง

ชุมชนที่มีรายได้น่าจะมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ส่วนใหญ่จะทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และพบปัญหาการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาก็จะเป็นกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนพื้นที่ดำเนินการก็จะเป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) ส่วนปัญหาที่พบมาก คือ การขาดการวางแผน ขาดอุปกรณ์ให้บริการแก่ชุมชน โรงเรียนยังไม่สามารถเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนได้ โรงเรียนในสายตาของชุมชนแตกต่างไปจากเดิมเป็นสังคมที่เปลี่ยนแปลง ชุมชนช่วยเหลือตนเองได้จึงไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ไม่ให้ความสำคัญกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงทำให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งทั้งงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าหากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แล้วจะทำให้ทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน โรงเรียนก็จะไม่แยกจากชุมชน ทุกฝ่ายสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จในที่สุด

ผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารมี บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานให้มีกิจกรรม และการปฏิบัติที่ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน อันอาจจะทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุน ความร่วมมือความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไปด้วยดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 3 ซึ่งจะประกอบไปด้วยโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา(เดิม) และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) และศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม เพื่อที่โรงเรียนต่าง ๆ จะได้ใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางปรับปรุงการบริหาร โรงเรียน โดยเฉพาะงานด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY